

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati, za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gold., za pol leta 8 gold., za četrt leta 4 gold. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gold., za četrt leta 3 gold. 30 kr., za en mesec 1 gold. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 krajc. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele za celo leto 20 gold., za pol leta 10 gold. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gold. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gold. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petit-vrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štampelj za 30 kr. Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani na celovški cesti v Tavčarjevi hiši „Hotel Evropa“. Opravništvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Tavčarjevi hiši.

Vabilo na naročbo.

„Slovenski Narod“ bode izhajal od novega leta naprej kot dnevnik in velja:

Za ljubljanske naročnike brez pošiljanja na dom:

Za en mesec . . . . . 1 gld. 10 kr.
Za četrt leta . . . . . 3 „ 30 „
Za celo leto . . . . . 13 „ — „
Za pošiljanje na dom se računa 10 krajc. na mesec, 30 kr. za četrt leta.

S pošiljanjem po pošti velja:

Za četrt leta . . . . . 4 gld.
Za celo leto . . . . . 16 „

Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer:

Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr.
Po pošti sprejemati „ „ 3 „ —

Administracija „Slov. Naroda“.

O naših narodno-gospodarskih zadevah.

(Konec.)

Vsako enostransko razvitje se vrši na škodo občnemu. Da bi se torej mi Slovenci ognili tega, namerjam v sledečem podati nekatere nasvete na vsestransko razsojo. Predlagaje, jih mi nikakor ne mislimo, da bomo povedali kaj čisto novega, in radi priznavamo, da začetki vsega tega, o čemer bomo govorili, so že pri nas. Naš namen je le resno poudariti, da nam je treba sistematično skrbeti za ekonomično povzdigo

vsega naroda, in odsle postaviti to, če ne na prvo vsaj na drugo mesto našega programa. Svetujemo pa:

1. Prejeti v principu in kolikor mogoče izpeljavati osnovo srenjskih hranilnic po vsej Sloveniji.

2. Povzdigovati produktivnost slovenskih pokrajin s povzdigo in vpeljavo na novo vsake vrste narodnega truda.

3. Ustanoviti društvo, ki bi imelo skrbeti za sistematično izpeljavo teh nasvetov, kolikor bi se pokazalo potrebno in mogoče.

Naj nam bo dovoljeno za danes le prvi iz teh nasvetov kratko pojasniti:

Slovenske pokrajine niso bogate, so kraji naravnost revni n. pr. na Notranjskem. Treba je torej paziti na vsak groš narodnega bogastva, da se prav porabi. Pa med tem ko v novejših časih mesta povsodi hitro bogata, in čedalje bolj vlečejo nase ves svobodni kapital pokrajin, kmetsko ljudstvo ostaje skoraj nepremično na isti stopnji, in onemaguje v neravni borbi s premetenimi eksploatorji iz svoje svote ali iz mest. Po mestih ima vsaka vrsta truda bolj ali manj široki kredit, brez katerega dandenes nij mogoče zdrževati konkurencije; kmetsko ljudstvo te dobrote uživati ne more. Zakaj naše hranilnice, ki jih lahko našteješ na prste, glede naroda ne doseguje svojega namena, odkrivati kredit, in sicer za to ne, ker je kredit teh naprav večidel predrag za našega kmetiča. Njemu je n. pr. spomladi treba časi le kakih 20—60 gld. za žito, če mu ga

zmanjka ali za seme in za druge male potrebe. Hoditi v hranilnico po tako mal znesek bi se ne splačalo, ker je navadno daleč, in so stroški potovanja veliki za človeka, kateremu ima biti drag vsak krajcar, in ker hranilnice ne dajo denarja brez vknjižbe v zemljiško knjigo, ki tudi velja veliko denarja in časa, posebno pa pri navadi naših kmetičev po dokončanji opravi v uradu spiti ga poliček ali dva. Najemlje torej kmetič, kjer more, večidel pri naših oderubih, ki jih je povsodi dovolj, in ki jemlje židovske odstotke, in če za dobroto „n. pr. voz drv, ali sena ali kako vožnjo ali nazadnje piške, jajca, grozdje itd.“, neredko vsega skupaj po 100% na leto, ter je vesel, da se je rešil iz zadrege, zakaj po svoji nerazvitosti ne preudarja, kaj velja n. pr. voz drv, dokler jih ima v gozdu. Nij se torej čuditi, da so pri takem gospodarstvu, ki kmeta nazadnje mora v obupanje spraviti, in pospešiti njegov pogin, so naše kmetije večidel bolj ali manj zadolžene, da se pogostoma prodajejo na očitni dražbi, in da še pri visokih davkih narod vidno uboža.

Edina pomoč je tu (zunaj ponižanja davka se ve) po našem mnenju odkritje nedragega kredita, ki ga pa le srenjske hranilnice morejo dajati, in sicer take, ki bi bile popolnoma v rokah srenje. Srenjske hranilnice, kakoršne si mislimo mi, naj bi imele namen, odkrivati le mal kredit srenjčanom, da bi zares pomagale najbolj potrebnim, in bi sredstev hranilnic ne rabili bolj premožni na svoje spekulacije, neimajoče nič občnega z namenom hranilnic. Sredstva naj bi dobivale

Listek.

Božič pri Brežanih v Istri.

(Dopis „Slov. Naroda.“)

Vi mnogi drugi bratje Slovenci niti ne znate, kako originalno in od vas različno živimo mi Istrani. Bodi vam torej v zabavo kratka črta o našem božičnem praznovanju podana.

Da bi se vredno pripravilo slovesno obhajati rojstvo božjega deteta, to se uže štiri tedne poprej vsak dan k maši hodi. Te maše se beró v jutru, imenujejo se: „zórnic.“ Ker je ljudstvo v več krajih ubogo, in ne ravno radodarno plačevati svete maše, tudi gospodje duhovni nečejo rano vstajati in zastonj maševati, „zórnic“ pa le morajo biti. Tu se odpre komunska (občinska) blagajnica, in starešina (ki je i denarničar) plača na ime srenje sv. maše. Kaj bi neki reklo dunajsko nemško ministerstvo, ko bi doznalo, da se v naših srenjskih proračunih tudi stroški za maše nahajajo! Predbožični dan, kateremu dnevu se tu, navadno pravi „vilja“ (iz ital.

vigilia), začno duhovni, uže zgodaj, vale po zornici, blagoslavljat poslopja. Res je sitno duhovnom hoditi od hiše do hiše, pa ta pot, ako je fara količkaj obširna, dobro se izplača.

Vsak gospodar je dolžen gospodu farmanu po zvršetem blagoslovu nekaj krajcarjev plačati. Na „viljo“ (pred božični dan) se v jutro zaužije črna kava, potem „menih“ (glažič) žganja, popoldne pa se napravi velika pojedina. Tu more najmanj tri vrste rib biti in jedil vsake sorte. Olje se pridela doma, in torej vsa jedila, tako rekoč, v olji plavajo. So posamezniki, pri katerih ne sme nobena vrsta jediče manjkati. „Dobro iztemfan por in broskve“, „šeljen“, „pečen kostanj“, to ne sme manjkati. Vendar gibanice in drugega enakega pečenja, ne napravljajo naše gospodinje, kakor je navada drugod po Slovenskem. — Vsak gospodar, tudi če je uže prej prodal vino, za „viljo“ si ga prihrani „en želod“ (sodček). Veselo in radostno je vse mlado in staro. — Kot narodna jed slove „fanciji“, podobni in narejeni enako nemškimi „Krapfen.“ Vilja brez „fancijev“, smrt očetova v hiši! Kjer nij fancijev, tam

je žalost. Vsak ubožec si priskrbi, da se v njegovi koči fanciji cvrejo. — Jedoč in popivaje se čaka hip rojstva zveličarjevega. Pred malo leti še, se je obhajalo spomin rojstva Kristusa o polnoči, ker pa so ljudje preveč dobre volje in veseli v cerkev dohajali, se je ta šega opustila; in praznuje se sedaj imenovani spomin v jutro, okolo četrte ure. Pred malo leti se je polnočna maša slovesniše opravljala, nego kaka glediščna igra v rezidenčnem dvornem gledišči, ne izvemši „Roberto il Diavolo.“ Naj povem sledeči prizor, pri katerem sem sam pričujoč bil. Orglar je aranžiral svoj zbor, začel orglanje kolikor je mogel najbolje, in poleg tega so zvenčali in bobneli zvončiči in bobniči, to je donelo! Ukazal je bil mladeničem donesti kozarce napolnene z vodo; med orglanjem in petjem pa so vtikali mladeniči piščalke v vodo ter tako glasno žvižgali, da je vse čez ušesa letelo. In to je bila, za kmete velika slovesnost, da nij izreči! Šegav in navdušen človek sredi cerkve, pred orglami, se obrne in od veselja glasno zajucká in zavpije v božjem hramu: „vse pti-

večidel iz ukladov srenjčanov, pa bi tudi posojila drugih za nizki procent smeje prejemati radi povišanja svojih operacij in pomnoženja čistega dobička, ki bi v dividendah padal na srenjčane po razmeri ukladov. — Kredit naj bi bil osoben, t. j. ustanovniki hranilnic naj bi prejeli po večini glasov med člene le sosrenjčane, ki bi popolnem zasluževali njihovega zaupanja. Se ve da je tu sprva najbolj važno, da so ustanovniki ljudje pošteni in razumejoči namen teh hranilnic. Zato bi se imele odkrivati pod vodstvom poverjenih nasvetovanega društva. Da bi ta kredit ohranil svoje najdragoceneje svojstvo, to je, da bi ne bil drag, bi se za posojila vknjižba ne imela zahtevati kot „conditio sine qua non“, mami bi se to delalo še le tu, ko bi člen se pokazal nevednega dolžnika in bil izključen iz členov. Ves zistem takih hranilnic bi bil torej osnovan na osobnem zaupanju srenjčanov eden k drugemu, ki bi gotovo v svojem interesu odkrivali kredit le zares zanesljivim ljudem, ki jih oni naj bolje poznajo.

Da misel osobnega kredita, naj bolj priporočljivega po svoji mali ceni, ni neizpeljiva, kažejo nam ruske selske hranilnice, osnovane na enakem in še bolj riskiranem principu, ker naš kmet ima vsaj zemljo, ki more biti zalog za dolg, v Rusiji pa je večidel lastnica vse zemlje srenja, in torej tam zemlja posameznega, ki je pri razdelitvi dobiva le na eno ali nekaj let, ne more dajati poroštva. In vendar se ne čuje od nikoder, da bi hranilnice tpele izgubo zavoljo neizpolnenja dolžnosti svojih členov, med tem ko se število takih hranilnic bistno množi, in se v posameznih operacijah povikšujejo.

Da bi se take hranilnice lože in hitreje odkrivale, ki bi jih potem prejeli ustanovniki.

Mi si upamo nadejati se, da bi predložene srenjske hranilnice našemu ljudstvu veliko koristile, pomagaje mu v zadregi, povračevaje mu z obresti prihranjene še tako male zneske in dajoč mu primerni del dobička od svojih operacij. Mi smo dalje prepričani, da bi one povišale v narodu varčnost, naučivši ga ceniti denar, in celo povzdignile nraavnost.

Za to je naša iskrena želja, da bi se ta stvar pri nas zrelo presodila in potem uresničila kakor hitro bi bilo mogoče.

Politični razgled.

Notranje dežele.

Vsa notranja politika miruje in bode mirovala, dokler se ne zbere državni zbor, kar se boče zgodilo 15. januarja, in zopet začena svoje blagonosno (?) delovanje.

Vsi češki glavni politični listi, mlado in staročeški, prinašajo ob novem letu enak, eden isti članek na čelu, v katerem se poudarja, da češki narod stopa z neprelomljenim pogumom v novo leto v boj, da je prepričanje občno, ka češki narod sam na svojo moč računati. Češki možje, nepoznavši osob in višjih politikarjev kot naši „domačini“ in naši „konservativci“ govore zlate besede: „Razložki med nami morejo biti samo v onih rečeh, katere za zdaj v drugi vrsti stoje, tako, da njih rešitev moremo prihodnosti prepustiti. Za zdaj hočemo vsi za prava naroda stati, za njegovo politično individualnost in samoupravo, ki so pogoji njegove eksistence.“ Edinosti treba nam Čehom!

Na Češkem dela vlada po svoji stari navadi. Zdaj so založnice na vrsti; prihajajo vladni komisarji, preiskujejo in pregledujejo, dokler ne najdejo kake črne pikice in ako se jim to posreči, brž vstavijo vse delovanje dotične založnice; ustavovni listi pa kriče in se veselje vsakemu takemu slučaju. Ali se na ta način povečuje občno blagostanje, je pač vprašanje, na katero odgovoriti nam sedanje publicistične razmere branijo. Tudi pri volitvah vladni organi svoj upliv brezobzirno rabijo. V Pilznu ima se voliti trgovinska zbornica; navadno je mestni magistrat razpošiljal volilne liste; tačas pa je c. k. okrajni glavar terjal od županstva, naj njemu izroči vse volilne liste, da jih on po c. k. uradnem potu oddaje volilcem. Židovski volilci so volilne liste dobivali poprej nego drugi, in so jih morali samo s svojim podpisom brez vpisanih kandidatov c. k. okrajnemu glavarstvu vrniti.

Vsi poljski listi so zdaj zložni v svojem uporu proti direktnim volitvam. Gališki cesarski namestnik, znani grof Goluhovski kateri je bil nedavno od ministerstva na Dunaj povabljen, da poroča o situaciji na Gališkem, se je pogovarjal z vodji poljske delegacije. Učinek tega posvetovanja je po „Kraj-i“, obširna spomenica, v kateri se popisuje očitna krivica, ki bi se Galiciji po direktnih volitvah

godila, ker bi potem izgubila svojo samostojnost in se pretvorila v „pašalik“, v vsem od Dunaja odvisen. „Dz. p.“ imenuje volilno reformo naskok na ustavo in terja od poljske delegacije, da izstopi iz državnega zbora.

Vnanje države.

Ruska vlada dela resne priprave, da ukroti kiveškega vladarja (kana), kateri že več let nagaja svojim ruskim sosedom, napada karavane ruskih trgovcev ter je v poslednjem času celo en oddelek svoje armade črez rusko mejo prodrati pustil. Ruski vladi tedaj ne kaže drugače, nego da si podvrže še tudi ta Kanat in s tem celo srednjo Azijo spravi pod svojo oblast. Angležem to nič nij po volji, da-si „Times“ miri svoje rojake, dokazovaje jim, da približevanje Rusije do angleških mej v Indiji more samo koristiti angleški trgovini, ker se bodo tako varne ceste odprle za njo med Azijo in Evropo. Drugi listi so manj lehkomišljeni, in „M. P.“ se boji, da Rusi, ako si podvržejo Kivo, bodo še dalje segali do indijskega morja.

O boleznih ruskega carjeviča poročajo najnovejši telegrami, da je neki že iz nevarnosti. Njegov starejši brat je umrl pred 5 leti v Nizzi na boleznih v hrbitišči. Nevesto tega, Olgo, dansko princesinjo, vzal je poznejši brat, sedaj bolni carjevič v zakon. Carjevič in njegova žena sta neprijatelja Nemcem, in „N. L.“ v dopisu iz Petrograda nekako sumljivo govore o boleznih carjeviča, kakor da bi bila v zvezi z njegovim panslavizmom.

Francoska narodna skupščina je, kakor naša dunajska nenarodna, na počitnicah in samo komisija tridesetih se posvetuje včasih s Thiers-om, kateri bode zopet te dni odpotoval v Calais, da bode nazoč pri strelnih skušnjah artilerije. Sploh Francosko neprestano pomnožuje in okrepečava svojo armado, kar Nemcem nikakor nij na veselje. Zato bode nemška vlada težko kedaj privolila, da sme svoj dolg pred določenim terminom poplačati, ker bi potem nemška posadka morala zapustiti vse kraje, katere še zdaj obleguje; trdnjavo Belfort pa bi Nemci neradi zopet oddali Francozom.

Na Španskem je stari nered in nemir. Zdaj je infant Alfons bourbonski stopil na čelo karlističnim upornim četam. Menda tudi on ne boče dosti opravil, — ali pa — vse, kajti Špansko je dežela neverjetnosti, kakor naša Avstrija — dežela čudežev.

čice pojó in žvrgole, le kukavice manjka. Zato počne na ves glas kukati: „kuku! kuku!“ To se ve da je kmalu cerkvena kukavica umolknila, ker energični mežnar jo je iz cerkve pahnil, a ptičice so žvrgolele na koru vendar le naprej. — Kot posebnost moram omenjati, da so stare in starinske božične pesni pri Brežanih močno ukorenjene in zelo na glasu; da jih nij mogel Rihar in tudi jih ne bo tako brž naša nova „glasbena Matica“ mogla pregnati. Pred več leti sem orglarja bližnje vasi in tudi druge nagnal, naj svoje pevce in pevke nauče peti nove Božične pesni. A vse zastonj! Starci so moje početje čuvši mrmrali in nijso dopuščali mladeničem k orglam, ter sami priljubljene stare pesni prej začeli popevati, naj bi jih mlajši pevci ne dohiteli. — Naj tu navedem za poskus, za par kitic od pesni, ker bodo gotovo zanimale. Prepisal sem jih nespremenjene iz knjig, katere so bile natisnene leta 1775 v Ljubljani, in je enakih bukev še precej najti pri naših starih. (Enkrat sem — mimogrede povedal — našel v Istri slovenske pesne bukev iz sedemnajstega stoletja, ali izginile so. Podvizal se bom, jih zopet najti.)

Éto tu: Prva „Pesem“

„Pastirec! al shlish'te?
Spanje sapustite!
Ura polnozhi wye,
'Nu ena shtima vpije
Hitru gori vstanite,
Post'le sapustite!

Druga „Pesem“:

O Dete zartanu!
Milu objukanu:
Kolkajn trpish!
Ke v 'mersli shtalezi,
Na terdi slamizi
Revnu leshish.

Pri maši, kadar se iste pesni popevajo, je „darek“ („ofer“). Na altar postavi cerkovnik plenjer (jerbas), in vanj nosijo dekleta in ženske darove za duhovne gospode: — jabelka in pomoranče. Ali te jabelka in pomoranče so dosti vredne, ker vsako je napicano in nabodeno z (včasih po več) desetimi. To je tekmanje! vsako „dekalje“ (deklet) gleda, da bolj posrebrnjene pomoranče in jabelka daruje. V nekaterih krajih se je ta šega opustila, in daruje se navadno denar brezi pomoranč. — V Osipu sem bil enkrat pri božični maši. Ko se je obhajal „darek“, gre premeten pastir k altarju in položi nanj

svoj dar. Nijso bili denarji, nego prinesel je kopico „faneljev.“ Ohljampjeno, kot oblit pes in strmé obstoji g. župnik pred darovanimi fanelji. Ravno ju je hotel prejeti in jih po domače v pastirja zalučiti. Pa cerkovnik je hitro fanelje pobral in jih v predvežo odnesel; pastir je tudi preskrbel, da je se svojimi kopiti izpred oči župnikovih izginil. Čas plačila pride vsakej stvari, tudi pastirja je čakala gospodova jeza, in sicer o velikonočnem času. Prišel je ves skesan in otožen k spovedi; namesto da bi bila ohlajena in utolažena njegova vest, pa še bolj zatrta in še težji kamen je bil na njo naložen. Ker g. župnik mu nij podelil potrebne odveze, in pastir si je isto tako k sreči vzel, da nikdar več k spovedi ne gre. Pravi in obljubuje zmirom, da bo nesel še enkrat svojemu gospodu darovati fanelje, kajti ovac in jagnjetov ne premore, kakor so storili pastirci v Betlehenskem hlevu. — Božične praznike so dekalji (dekleta) prav vesele; te dneve oblečejo bela krila, navadno nosijo črna; delijo sadje in tudi fante nadlegujejo za „dobro roko“ (dar). Možje pa popivajo pri sosedih žlahtno kapljico, — močno Brežanko.